

Captivi în internet de Jean-Claude Larchet a fost editată în 2018 la Editura Sophia și este una dintre cele mai bune lucrări despre noul mijloc de comunicare, de muncă, de existență (!) care se poate rezuma printr-un singur cuvânt cheie: **inter-net**. Deși dezvoltarea tehnicii în direcția pe care o vedem azi și o anticipăm pentru mâine are părțile ei bune, totuși, din cauza lipsei discernământului în utilizare, a manipulării prin programe create ca să provoace dependență, și a mai multor factori pe care îi vom enumera, conexiunea *aici și acum* cu întreaga lume și în același timp, în mod real, de altfel cu nimeni, are și poate avea mai multe urmări negative care îl poate afecta pe om în întregul său.

Media desemnează mijloacele de transmitere a informației, de exemplu Internetul, dar și conținut propriu-zis prin care se trimite: siturile, blogurile, forumurile, rețelele de socializare, jocurile on line, etc. **Colonialismul clasic** de acum trei, patru, cinci sute de ani în urmă este continuat astăzi cu ajutorul „noilor tehnologii în toate domeniile vieții noastre, de la lectură la joc, de la învățatură la asistență și luarea unei decizii, de la comunicare la planificare, de la conservarea de obiecte la analiză medicală”¹. „Statele consideră drept o datorie morală reducerea fracturii digitale, adică presupusa diviziune și inegalitate între două categorii de cetățeni: una considerată superioară, care are acces la media, și alta, considerată inferioară, defavorizată, care nu are acces la aceste mijloace, de unde și preocuparea pentru a nu mai exista vreun colțisor de țară lipsit de acoperire în ceea ce privește televiziunea, Internetul sau telefonია mobilă”². Astfel, la presiunile economice și politice de adineauri se adaugă cele de natură socială prin care cei mai mulți se simt obligați să fie în rând cu lumea și să-și achiziționeze mijloacele de informare în masă și, dacă s-ar putea, cele mai recente, întrucât importanța mea depinde de valoarea telefonului, a televizorului, etc³.

Fiind o carte științifică autorul vine cu date concrete, deja depășite, dacă ținem cont de faptul că au trecut 8 ani de la publicarea originalului, dar totuși relevante. În Africa la acea vreme 85% dintre familii avea în casă cel puțin un **televizor**, iar în America și în Franța exista un procent de 99% de utilizatori. Totuși acei foarte puțini oameni care nu au în casă nici un aparat motivează prin rațiuni religioase, intelectuale sau culturale prin care ei încearcă să-și ferească progeniturile „de exemple și influențe rele, de ocazii care provoacă neglijarea îndatoririlor școlare și lipsirea lor de activități recreative de natură culturală sau socială mai elevată”⁴. De obicei, copiii petrec mai mult timp în fața televizorului în defavoarea profesorilor

¹ Jean-Claude Larchet, *Captivi în internet*, Traducere de Marinele Bojin, Editura Sophia, București, 2018, pp. 10-11.

² *Ibidem*, p. 11.

³ *Ibidem*, p. 12.

⁴ *Ibidem*, p. 13.

și a părinților, pentru că ei înșiși le dau o astfel de ocupație, căci nu își fac timp de viața lor. „**Datele statistice** arată că un spectator tipic de peste 15 ani petrece zilnic în jur de 3 ore și 40 de minute în fața televizorului, ceea ce înseamnă în mare 20% din timpul cât este treaz și 75% din timpul liber, sau, într-un an, 1338 de ore, adică aproape două luni, așadar o persoană care a trăit 81 de ani (speranța de viață actuală) a petrecut 11 ani din viață în fața televizorului, ...”⁵.

Este bine să distingem între metodele pe care le utilizează creatorii de programe: „Socializarea prin media este cu atât mai puternică, cu cât ea operează prin captivare, seducere și provocare artificială de reflexe condiționate, prin asocierea în viața de zi cu zi a vizionării lor cu satisfacerea unor nevoi de bază, ca nevoia de a te hrăni sau de a te relaxa. (...) **Televiziunea** vizează în principal sentimentele pentru a manipula participarea și identificarea”⁶. Tot ea este cea care-și limitează gradul de credibilitate al informațiilor transmise: „o subordonare față de puterea politică, evidentă în cazul posturilor publice, dar sesizabilă și în cazul celor private; o subordonare aproape totală față de puterea economică, care apare în mod clar în ce privește posturile private (care au fost înființate sau cumpărate de marile grupuri industriale sau financiare)”⁷. Se urmărește o nivelare intelectuală, culturală și lingvistică până la cel mai mare numitor comun ...”⁸.

O formă de dependență corelată cu TV sunt **jocurile video** de pe urma cărora realizatorii obțin peste 100 de milioane de dolari pe an. La început implicau doar un jucător, ca mai apoi datorită internetului au ajuns să se joace în echipă, dar colegii nu sunt nici pe departe casnicii sau prietenii unui ins, ci ei pot fi de oriunde din lume. Aceasta a dus la o altă izolare de familie.

Calculatorul, laptop-ul, tabletele au devenit parte din media pentru faptul că pot fi conectate la o rețea, primesc, prelucrează și furnizează informații. Internetul, nume care provine de la *internetting*, a pune rețelele (*nets*) în legătură (*inter*), este o rețea globală care conectează între ele o mare de rețele accesibile publicului. Site-ul cel mai des folosit este **Google** unde, tastând un cuvânt, se pot obține imagini, texte, secvențe video și sonore. De aici s-a ajuns ca majoritatea instituțiilor să aibă propriul site cu informațiile de bază, orar, etc., iar oamenii să dețină blog personal, podcast, etc. E-mail-ul, ca și poșta electronică, a devenit forma cea mai la

⁵ *Ibidem*, p. 97.

⁶ *Ibidem*, p. 15.

⁷ *Ibidem*, p. 44.

⁸ *Ibidem*, p. 45.

îndemână de a trimite informații, documente, etc. Acum 8 ani se trimiteau 215 miliarde de mesaje zilnic.

Facebook a fost creat în 2004 la Harvard; este tradus în 85 de limbi, număra peste 2 miliarde de utilizatori, aproape toți se conectează măcar o dată pe zi, „petrec este o oră on line pentru a încărca peste 1 miliard de comentarii”. O altă rețea este **Snapchat** care este folosit ca să se transmită fotografii și video-uri, reunea peste 150 de milioane de utilizatori. „**Twitter**-ul este un instrument de microbloguri care permite utilizatorului să trimită gratuit mesaje scurte denumite **Tweets** (*ciripituri*) prin mesagerie și SMS”⁹. Număra peste 310 milioane de utilizatori lunari și 140 milioane zilnici.

Acum 8 ani în lume existau **7 miliarde de abonamente la telefonia mobilă**, la un total de 7,5 miliarde de locuitori¹⁰. Telefonul mobil a devenit de la un simplu aparat de comunicare un aparat îmbogățit cu numeroase funcții precum: aparatul foto, funcția video, cititor de fișiere, calculator, posibilitatea de conectare la calculator, etc, ajungându-se la aproximativ 500.000 de funcții. Dezvoltarea acestei industrii a fost determinată de factorii externi (ofertele de telefoane și abonamente la prețuri mici, presiunea socială de a avea un calculator, etc.) și factori interni (conformismul, nevoia de asigurare și de a ne da valoare prin telefonul din buzunar, etc.). La data scrierii acestei cărți un locuitor din State folosea mobilul circa 2 ore pe zi, din care doar 25 de minute erau vorbite¹¹.

Dezvoltarea Internetului a dus la „desființarea enciclopediilor tipărite ... *Encyclopaedia Britannica* care exista din 1768 a fost silită să-și înceteze apariția în 2012”. Wikipedia se găsește în peste 280 de limbi ca primă sursă de informație deși „articolele conțin de fapt numeroase erori și se înfățișează ca o adunătură de date în care nu te poți încrede”; deși se numără mai bine de 25.000 de intervenții zilnice prin articole, această bază de date „nu este definită aprioric de nicio normă științifică”¹².

Suspiciunile realiste ale autorului față de media

Jean-Claude Larchet vede în improprierea tehnicii de către omul de azi o deposedare de chiar trupul său prin „feluritele obiecte conectate la corp – ceasurile e-watch și analogele sale

⁹ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰ *Ibidem*, p. 22.

¹¹ *Ibidem*, p. 23.

¹² *Ibidem*, pp. 51-53.

– au devenit nu doar mijloace de a colecta prețioase date care se pot vinde (referitor la sănătatea și consumul corpului), dar și antrenori în activitatea fizică și în comportamentul alimentar”¹³.

Față de mulțimea mijloacelor de comunicare și de media „Herbert Marcuse a atras atenția asupra faptului că nu doar utilizarea ei, ci **tehnica însăși constituie deja dominare** (asupra naturii și a oamenilor). Astfel, tehnica răspunde unui proiect socio-istoric: în ea se proiectează ceea ce societatea și interesele dominante intenționează să facă din oameni și lucruri”¹⁴. Marshal McLuhan constată „că toate tehnicile utilizate de colectivitate creează încetul cu încetul un mediu uman totalmente nou, care sfârșește prin a li se impune tuturor, ... mijlocul de transmitere a mesajului este însuși mesajul”¹⁵. Este sugestivă intuiția finală a lui Marshal McLuhan: „Conținutul unui mijloc de transmitere a unui mesaj, în realitate, este pentru mine bucata de carne cu care hoțul îl momește pe câine, ca să-i distragă atenția”¹⁶. Tot în aceeași direcție un eseist afirmă „că schimbările tehnice transformă nu doar stilul obișnuit de viață, ci și modelele de gândire și scara valorilor din societatea care le operează”¹⁷.

Bineînțeles, că autorul atrage atenția și la faptul că „într-un viitor apropiat plățile care se fac azi prin card bancar să se facă prin intermediul unor cip-uri plasate pe orice obiect conectat la Internet, care ulterior vor fi introduse în corp sub forma unor implanturi ... Mediarea își va atinge atunci punctul culminant profețită în Apocalipsă 13, 16-17”¹⁸. Este interesant de notat una din previziunile lui Eric Schmidt, președintele consiliului de administrație Google, referitor la anii ce vin: „Tehnologia va fi evoluat atât de mult, încât va fi extrem de dificil ca oamenii să privească sau să consume ceva anume, fără ca acest lucru să nu fi fost deja, într-un mod sau altul, gândit în locul lor”¹⁹.

În urma unui studiu pe 232 de **cititori pe Net** s-a ajuns la concluzia că omul „nu parcurge decât 20% din text”²⁰. Lectura digitală scade atenția, neputința de a se angaja într-o lectură de durată, accesarea din salt în salt a o mulțime de link-uri, a imaginilor și secvențelor video, ... Dezvoltarea tehnicii a dus „la sisteme de observație și ascultare prin satelit sau prin interceptarea traficului de pe Internet ori în rețelele telefonice care permit supravegherea ansamblului comunicațiilor ce au loc în lumea întreagă ...”²¹.

¹³ *Ibidem*, p. 39.

¹⁴ *Ibidem*, p. 28.

¹⁵ *Ibidem*, p. 28.

¹⁶ *Ibidem*, p. 30.

¹⁷ *Ibidem*, p. 31.

¹⁸ *Ibidem*, p. 36.

¹⁹ *Ibidem*, p. 51.

²⁰ *Ibidem*, p. 65.

²¹ A se vedea și paginile care urmează, *Ibidem*, pp. 167-169.

„**Hiperconectivitatea** (adică faptul de a fi conectat în permanență la unul sau mai multe media), și nu doar **hiperconexiunea** (faptul de a fi efectiv în contact în mod foarte frecvent prin intermediul acestor media) are ca funcție esențială alungarea sentimentului de angoasă legat de solitudine”. „Printre recente adicții față de noile tehnologii, adicția pentru telefonul mobil, tabletă și *phabletă* (aparat hibrid între smartphone și tabletă) se manifestă de manieră explozivă, nu doar la tineri, ci și la categoriile de vârstă mai avansate ... Frica de a nu rămâne fără telefon – *nomofobie* – termen provenit din expresia englezească *no mobile-phone phobia*. Printre trăsăturile de caracter ale acestor noi dependenți regăsim în mod curent impulsivitatea și intoleranța la frustrare, dar și o nevoie de afișare a statutului social. Absența obiectului este trăită ca o lezare a identității personale, însoțită de un sentiment de abandon, de singurătate și de vulnerabilitate”²².

De asemenea, „noile media implică o **diminuare a performanțelor școlare** pe termen scurt și lung, din cauza mai multor factori: 1. Caracterul cronofag al noilor media care mănâncă din timpul de pregătire (lecții și teme pentru acasă) între 28 și 36%; 2. Acestea produc o oboseală prin consumul de energie, reducerea somnului și a calității acestuia; 3. Reducerea capacității de atenție și de concentrare la un argument predat sau analizat; 4. Diminuarea competențelor lingvistice, reducerea lecturii, diminuarea reflecției; etc²³. „Un studiu recent a arătat cum cu cât un copil sub 3 ani se uită mai mult la televizor, cu atât mai puțin se va implica în munca de școlar la 10 ani, în termeni de participare, efort și curiozitate. Un alt studiu a pus în evidență faptul că fiecare oră petrecută în fața televizorului, între 5 și 11 ani, crește cu 50% probabilitatea de apariție a tulburărilor la vârsta de 13 ani”²⁴. Și odată cu mărimea consumului, cresc și efectele negative.

Cartea acordă un număr consistent de pagini **efectelor media asupra vieții religioase**, unde „noua religie nu are nici morală, nici etică: tot ce este din punct de vedere realizabil este îngăduit și chiar vrednic de dorit, iar tot ce este rentabil din punct de vedere financiar este bun”. „Un studiu științific recent a arătat că există o corelație între dezvoltarea noilor media și pierderea atașamentului față de religie, sau cel puțin față de practica religioasă, creștinismul fiind cel care are de pierdut, la acesta adăugându-se secularizarea, dezvoltarea materialismului și a individualismului, slăbirea mesajului creștin, ... iar sub cuvântul ecumenism s-a relativizat

²² *Ibidem*, pp. 205-206.

²³ *Ibidem*, pp. 235-236, 257-267.

²⁴ *Ibidem*, p. 237.

și s-a lipsit de o parte din propria identitate însuși mesajul creștin”²⁵. Folosirea internetului ca și canal de spovedanie on line sau la telefon, nu este bună pentru că „acestei practici nu i se poate recunoaște valoarea de Sfântă Taină”²⁶. „Religia fără Dumnezeu și spiritualitatea fără Duhul”, „transumanismul fără umanism” întemeiat pe Renașterea care l-a așezat pe om în locul lui Dumnezeu și iluminismul care „înlocuiește datele Revelației cu speculațiile rațiunii, pe scientism ..., pe tehnicism, ... presupun că „lumea caracterizată prin reculegere și verticalitate să se sfârșească pentru a intra într-o lume caracterizată prin deschidere și orizontalitate”²⁷.

Mulțimea informațiilor pe care le autorul le redă în carte nu pot fi cuprinse nici măcar schematic în această prezentare, cu toate acestea se cer amintite măcar unele titluri deosebit de sugestive și care se pot constitui într-o invitație la lectură personală: „Distrușterea relațiilor personale”; „Întâlniri primejdioase”; „Desființarea vieții private”; „Negarea trupului și alterarea sănătății sale”; „Primatul virtualului asupra realului”; „Patologii psihice”; „Sărăcirea vieții spirituale”; „Terapii și profilaxii”.

Cu gând de bine, Preot Cristian Prilipceanu

²⁵ *Ibidem*, pp. 275, 277.

²⁶ *Ibidem*, p. 281.

²⁷ *Ibidem*, pp. 281-282.